

hippolyte Taine

Bir Kedinin Yaşamı ve
Felsefi Görüşleri

Hippolyte Taine

19. yüzyılda Fransa'da pozitivistin savunucularından biri olan Fransız tarihçi ve düşünür (1828-1893). Babasının ölümünden sonra annesiyle birlikte Paris'e yerleşti, önce Collège Bourbon ardından ülkenin saygın okullarından Ecole Normale'de okudu. Felsefe çalışmaya başladı ama yaklaşımı okuldaki hâkim görüşle çatışınca 1851'de *agrégation* sınavında jüriye takıldı. 1853'te ilk önemli çalışması *La Fontaine et ses Fables* yayımlandı. Aynı yıl Livius üzerine yazdığı deneme Academie Française ödülünü kazandı. Dergilere edebiyat ve tarih konulu yazılar yazdı. 1864'te mimar Viollet-le-Duc'ün ardından sanat tarihi ve estetik profesörü olarak atandığı Ecole des Beaux-Arts'da yirmi yıl boyunca ders verdi. 1868 yılında evlendi, bir kızı ve bir oğlu oldu. 1878'de Fransız Akademisi'ne seçildi. 1883'te öğretmenlikten emekli oldu. On yıl sonra da öldü ve Menthon-Saint-Bernard Mezarlığı'na defnedildi. Çok üretken bir yazardı. Tarih ve biyografi eksenli bir edebiyat eleştirisi yöntemi öneren dört ciltlik *Histoire de la littérature anglaise* (1863-64); Balzac, Stendhal gibi yazarlar üzerine makalelerinin yer aldığı *Nouveaux essais de critique et histoire* (1865) ve Fransız Devrimi'nin mutlak iktidarı daha da bağınaz ellere teslim ettiğini savunduğu dört ciltlik *Les Origines de la France contemporaine* (1876-1885) bunlardan birkaçıdır.

Şadan Aydın

1960 yılında Bursa'da doğdu. 1984'te Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatları bölümünden mezun oldu. Halen Bursa'da öğretmenlik yapmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 1256

Turuncu Kitaplar: 37

Özgün adı: *Vie et opinions philosophiques d'un chat*

Bir Kedinin Yaşamı ve Felsefi Görüşleri

Hippolyte Taine

Çeviren: Şadan Aydın

© Şadan Aydın, 2020

© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2020

Yayın Yönetmeni: Enis Batur

Editör: Volkan Atmaca

Kapak Tasarımı: Cüneyt Çomoğlu

Sayfa Tasarımı: M. Aslıhan Özçelik

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Temmuz 2020, İstanbul

ISBN: 978-605-298-639-4

Kırmızı Kedi Sertifika No: 40620

Baskı: Pasifik Ofset

**Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere / İSTANBUL**

T: 0212 412 17 77 Sertifika No: 44451

Kırmızı Kedi Yayınevi

kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com

facebook.com: kirmizikedi yayinevi / twitter.com: krmzikedikitap

instagram: kirmizikedi yayinevi

Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL

T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Hippolyte Taine

**BİR KEDİNİN YAŞAMI
VE
FELSEFİ GÖRÜŞLERİ**

1

Samanlığın köşesindeki bir fıçının içinde doğdum. Kapalı gözkapaklarıma ışık öyle vuruyordu ki ilk sekiz gün dünya bana pespembe göründü.

Sekizinci gün daha iyi oldu: Baktım ve siyah gölgenin üzerine büyük bir aydınlığın düştüğünü gördüm; toz zerrecikleri, böcekler, içinde dans ediyordu. Saman sıcaktı, güzel de kokuyordu; örümcekler kiremitlere asılmış uyuyordu; sinekler vızıldıyordu; herkesin keyfi yerindeydi. Bu bana cesaret verdi, şu küçük elmas parçalarının fırıl fırıl döndüğü, altından bir sütunla çatıya ulaşan beyaz tabağa dokunmak istedim. Top gibi yuvarlandım, gözlerim yandı, kaburgalarım acıdı, boğulayazdım, akşama kadar öksürüp durdum.

2

Patilerim güçlenince dışarı çıktım ve hemen bir kazla ahbap oldum; çok değerli bir hayvandı çünkü sıcacık bir karnı vardı, altına sokuluveriyordum; o da bu esnada felsefi konuşmalarıyla beni eğitiyordu. Kümesin bir ittifaklar cumhuriyeti olduğunu, en çalışkanımız sayılan insanın yönetici seçildiğini, taşkınlıklarına karşın köpeklerin de muhafızlarımız olduğunu söylüyordu. Sevgili dostumun karnının altında yüreğim sızlayarak ağlıyordum.

Bir sabah aşçı kadın, avcundaki bir tutam yulafı göstererek cana yakın bir edayla yanaştı. Kaz boynunu uzattı, aşçı kadın da yakalayıp koca bir bıçak çıkardı. Uyanık bir filozof olan amcam bir koşu geldi ve yersiz çığlıklar atan kazı teselli etmeye başladı: “Güzel

ablam," dedi, "çiftlik sahibi sizin etinizden yiyince zekâsı açılacak ve size daha iyi bakacak; köpekler kemiklerinizle beslenince sizi daha iyi koruyacak." Bunun üzerine kaz sesini kesti, çünkü kafası gövdesinden ayrılmış, kanayan boynundan hortuma benzer kırmızı bir şey çıkmıştı. Amcam yerdeki kesik başa doğru hamle etti ve onu kaptığı gibi götürdü. Bana gelince, biraz korkmuştum, yerdeki kan birikintisine yaklaşıp dilimi balıklama daldırdım. Bu kan pek güzeldi, daha var mı bakmak için mutfağa gittim.

3

Çok deneyimli ve çok yaşlı bir hayvan olan amcam bana evrenin tarihini öğretti.

Ta başında, amcam doğduğunda efendi ölmüş, çocukları babalarını defnetmeye, hizmetçiler de dansa gidince bütün hayvanlar özgür kalmıştı. Korkunç bir şamata vardı: Çok güzel tüyleri olan bir hindi hemcinsleri tarafından yolunarak cascavlak bırakılmıştı. Akşam kümese usulca süzülen bir gelincik cengâver hindilerin dörtte üçünü boyunlarından ısırp kanlarını emmişti; doğal olarak artık bağırmıyorlardı. Kümeste manzara çok güzeldi: Köpekler bir ördeği yalayıp yutmuştu; atlar sevinçten galeyana gelip köpeklerin belini kırmıştı; amcam bile yarım düzine pilici gövdeye indirmişti. Güzel zamanlardı, dedi.

Akşam insanlar dönünce kırbaç faslı başlamıştı. Amcamın aldığı bir kırbaç darbesi

sırtındaki tüylerin bir kısmını yolup atmıştı. Kayışla bağlı olan köpekler pişmanlık çığlık-ları atıyor, yeni efendinin ellerini yalıyorlardı. Atlar olağanüstü bir gayretle eyerlerini kuşa-nıyordu. Koruma altına alınan kümes hay-vanları ise gıdaklayarak, gulu gulu yaparak ve vakvaklayarak şükran duygularını ifade ediyorlardı; fakat altı ay sonra tavuk kasabı çiftliğe uğradığında, elli tanesi birden bıçağın tadına bakmıştı. Benim rahmetli arkadaşımın da aralarında bulunduğu kazlar kanatlarını çırparak düzenin geri geldiğini haykırmış, halkın koruyucusu olan çiftlik sahibini  ve-rek y celtmişlerdi.

4

Kötümser biri olsa da amcam bugün işlerin geçmişe nazaran daha iyi olduğunu kabul ediyor. Dediğine göre, önceleri türümüz yabanıldı, bugün bile ormanlarda ilk atalarımıza benzeyen kediler bulunmaktadır; bazen fındık faresi bazen de tarla faresi avlayarak geçinir, sıklıkla da avcılarının kurşunlarına hedef olurlar. Diğerleri ise, bir deri bir kemik, tüyleri yolunmuş, damlarda gezer ve farelerin gitgide azaldığından yakınırlar. Dünya mutluluğun doruğundayken yetişen bizlere gelince, dalkavukça kuyruk sallayarak mutfağın yolunu tutarız, nazlı nazlı sızlanır, boş tabakları yalar ve her gün en fazla bir düzine terlik darbesi yiyerek günümüzü geçiririz.

5

Müzik ilahi bir sanat; türümüzün bu konuda ayrıcalıklı bir yere sahip olduğu da tartışılmaz bir gerçek: Müzik bağırsaklarımızın derinliklerinden çıkar bizim; insanlar bunu çok iyi bilirler, öyle ki kemanlarıyla bizi taklit etmek istediklerinde bağırsaklarımızı alırlar¹.

Bu ilahi sesleri bize iki şey esinler: gökyüzündeki yıldızlar ve aşk. Beceriksiz birer taklitçi olan insanlar ise, gülünç bir şekilde, basık tavanlı salonlara doluşup zıplayarak bize benzediklerini sanırlar. İlahi müzik, çatıların tepesinde, gecenin ihtişamında, bütün tüylerimiz kabardığında çıkabilir ancak.

1 Keman yayı yapımında öteden beri at kılının yanı sıra hayvanların ince bağırsakları da kullanılır fakat yaygın kanaatin aksine kedi bunlardan biri değildir. Bu tür teller için kullanılan *catgut* (birebir çevrildiğinde “kedi bağırsağı”) kelimesi bu bakımdan yanıltıcıdır. (ed.n.)

İnsanlar kıskançlıklarından lanet okuyup taşlarlar bizi. Öfkeden kudursalar da yavan sesleri, en asi dişi kedinin bile kalbini yumuşatan, yukarıda şehvetli yıldızlar titreşir, ay aşktan sararırken onu kendinden geçirip kollarımıza bırakan o mağrur gürlemelere, o keskin notalara, o çılgın arabesk nağmelere, o içten geliveren fantezilere¹ asla erişemez.

Gençler ne mutlu, ne zor yitirmek yüce hayalleri! Ben de sevdim bir zamanlar ve koşturdum çatılarda sesimi kalınlaştırıp gürleyerek. Teyzekızlarından birinin gönlünü çaldım, iki ay sonra pembeli beyazlı altı yavru kedi dünyaya getirdi. Hemen koşup onları yemek istedim: Madem babalarıydım, bu benim en doğal hakkımdı. Kim inanırdı? Ziyafetten payını vermek istediğim kuzenim yani eşim üstüme atladı. Bu kaba davranış ağırıma gitti ve onu oracıkta boğazladım, sonra altı eniği de yalayıp yuttum. Fakat zavallı küçük haytalar bir işe yaramadılar, babalarını doyurmaya bile: Yumuşak etleri

1 Fr. *Fantaisie*. Ana tema üstüne çeşitlemelerden oluşan serbest biçimli bir müzik türü. (ç.n.)

üç gün midemde ağırlık yaptı. Yüce tutkular-
lardan tiksinererek müzikten vazgeçtim ve
mutfığa geri döndüm.

6

İdeal mutluluk üzerine çok düşündüm ve bu konuda önemli keşifler yaptığıma inanıyorum.

Mutluluk sıcakta gölün kıyısında uyulamaktan ibarettir muhakkak. Çürüyüp mayalanmakta olan gübre yığınınından enfes bir koku yayılır, parlak saman taneleri güneşte ışıldar. Hindiler gözlerini aşkla döndürür, kırmızı etli ibiklerini gagalarının üzerine bırakırlar. Yayılan sıcaklığı iyice hissedebilmek için tavuklar samanları eşip koca karınlarını içine gömerler. Koşuşturan böceklerle kaynayan göl ışıldar, yüzeyine hava kabarcıkları salar. Duvarların tiksiniç beyazlığı, içlerinde sineklerin vızıldadığı mavimtırak girintileri daha da derinleştirir. Gözler yarı kapalı, hayal kurulur, artık hiçbir şey düşünülmez, hiçbir şey arzu edilmez.

Kışınsa mutluluk mutfakta ocak ateşinin yanında oturmaktır. Küçük yalazalar odunu yalar ve kıvılcımların arasından mızrak gibi fırlar; kuru asma dalları çıtırdar, bükülür; duman kapkara bacanın içinden gökyüzüne doğru döne döne yükselir. Bununla birlikte, şiş uyumlu ve gönül okşayıcı bir tık tık sesi çıkararak döner. Şişe geçirilmiş piliç önce kızarır, sonra esmerleşir ve en sonunda muhteşem bir görüntüye kavuşur; üzerine sürülen içyağı rengini yumuşatır; hoş bir koku burnunuzu karıncalandırır; diliniz istemsizce dudaklarınızın üzerinde gezinir; derinin altındaki yağdan yayılan kutsal rayihayı içinize çekersiniz; gözlerinizi yukarı diker, büyük bir sevinç içinde, aşçı kadının eti şişten çıkarıp payınıza düşeni size ikram etmesini beklersiniz.

Yiyen mutludur, sindiren daha mutlu, sindirirken uyuyan ise daha da mutlu. Gerisi yalnızca kibirdir, yüreğin sabırsızlığıdır. Şanslı fani dediğin, sıcacık kıvrılır yatar, karnı toktur, midesinin çalıştığını, teninin canlandığını hisseder. Latif bir okşayış her tarafını

sarar ve kaslarını usulca harekete geçirir. İçte ve dışta bütün sinirleri rahattır. Eğer dünya, bilgilerimizin dediği üzere, mübarek bir Yüce Tanrı'ysa¹, yeryüzü de sonsuza kadar üzerindeki yaratıkları sindirmekle ve yuvarlak sırtını güneşte ısıtmakla meşgul devasa bir karın olmalıdır muhakkak.

1 Bkz. Kitabı Mukaddes, 1. Timoteos 6:15, "Mübarek ve tek Hükümdar, kralların Kralı, rablerin Rabbi, ölümsüzlüğün tek sahibi, yaklaşılmaz ışıktaki yaşayan, hiçbir insanın görmediği ve göremeyeceği Tanrı, Mesih'i belirlenen zamanda ortaya çıkaracaktır." (ed.n.)

7

Düşündükçe zihnim acayip açıldı. Kesin bir yöntem, sağlam varsayımlar ve yüksek bir dikkat sayesinde doğanın birçok sırrına erdim.

Köpek öyle çirkin, öyle karakteri bozuk bir hayvandır ki, öteden beri, bütün yasaların hilafına doğmuş ve yetiştirilmiş bir ucube olarak görülmüştür. Sahiden, dinlenme doğal durum iken, bir hayvanın sürekli hareket ederek bir şeylerle uğraşmasını, üstelik de bunu amaçsızca, hiç ihtiyacı olmadığı halde, karnı tok ve korkacak bir şeyi yokken yapmasını nasıl açıklayabiliriz? Güzellik evrensel olarak esneklikte, kibarlıkta, zarafette anlamını bulurken, bir hayvanın her zaman hoyrat davranması, uluması, deli deli hareketler yapması, insanların üstüne atlaması, tekmelenip

kovulduktan sonra koşarak kaçması nasıl kabul edilebilir? Tanrı'nın başyapıtı ve gözde yaratısı kedi iken, bir hayvanın ondan nefret etmesini, bir tırmık bile yememişken onu kovalamasını ve etini yemeyeceği halde belini kırmasını nasıl anlayabiliriz?

Bu karşıtlıklar kanıtlıyor ki köpekler lanetlidir; bedenlerine suçlu ve cezalandırılmış ruhların girdiği kesindir. Bu ruhlar orada azap çekmektedir: Köpekler işte bu yüzden huzursuzlanır ve sürekli hareket eder. Bu ruhlar çıldırmıştır: Köpekler işte bu yüzden her şeye zarar verir, dayak yer ve günün dörtte üçünü zincire bağlı geçirir. Bu ruhlar güzelden ve iyiden nefret eder: Köpekler işte bu yüzden bizi boğazlamaya çalışır.

8

Akıl, içinde beslendiği önyargılardan yavaş yavaş kurtuluyor, aydınlanıyor, kendi başına düşünüyor: Eşyanın gerçek açıklamasına işte bu şekilde ulaştım.

İlk atalarımız demişler ki, gökyüzü çok yükseklerde, sımsıkı kapalı bir ambardır, orada güneş gözlere hiç zarar vermez (damda gezen kediler bu inancı hâlâ korur). “Bu ambarda,” derdi teyzem, “bir fare sürüsü yaşar, bunlar öyle şişmandır ki yürümekte güçlük çeker ve biz onları ne kadar yersek o kadar çoğalarak gelirler.”

Ancak hiç kuşku yok ki bu, fareden başka bir şey yemediklerinden daha iyi bir mutfak hayal edemeyen yoksulların görüşüdür. Üstelik ambarlar odun rengine ya da gridir,

oysa gökyüzü mavidir, bu da onları karıştırmayı engeller.

Aslında onlar bu görüşlerini gayet ince bir noktaya dayandırırılar. Derler ki: “Gökyüzünün bir saman ya da un ambarı olduğu aşikâr, zira oradan, buğday harmanı savrulurken olduğu gibi sarı bulutlar ya da tezgâhtaki ekmeklerin üzerine un serpilirken olduğu üzere beyaz bulutlar çıkıyor.”

Fakat ben onlara şöyle yanıt veriyorum: “Bulutlar tahıl tanelerinin kabuklarından ya da un tozundan oluşmuyor, çünkü bulutlar yeryüzüne indiklerinde suya dönüşüyor.”

Daha medeni olan diğerleri, piliç çevirme aletinin Tanrı olduğunu iddia ederek bunun bütün güzel şeylerin kaynağı olduğunu, sürekli döndüğünü, kendisi yanmadan ateşe tutulabildiğini, onu seyretmenin bile zevkten dört köşe olmaya yettiğini söylediler.

Bana kalırsa yanılıyorlardı çünkü onu pencerinardından, uzaktan, akşam güneşikadar güzel, ışıltılı, renkli, şiirsel bir dumanın içinden görüyorlardı. Saatlerce onun yanında oturan ben ise onun süngerle silindiğini, onarıldığını,

beze sarıldığını biliyorum. Bilimde ilerledikçe kalbin ve midenin toy hayallerini yitirdim.

Aklınızı daha geniş kavrayışlara açmalı ve daha kesin yollardan akıl yürütmelisiniz. Tabiat her yerde kendine benzer; ufacık şeylerde büyük şeylerin resimlerini sunar. Bütün bu hayvanlar nereden çıkıyor peki? Yumurtadan. Öyleyse yeryüzü kırılmış çok büyük bir yumurtadır.

Gözle görülür dünya denilen bu vadinin sınırlarını ve biçimini incelersek buna ikna olabiliriz. Vadi bir yumurta gibi kavislidir; semaya değen sivri kenarları, kırılmış bir deniz kabuğunun kenarları gibi çentikli, keskin ve beyazdır.

Beyazı ve sarısı sıkışıp topaklaşarak kaya parçalarını, şu evleri ve tüm sert toprağı meydana getirir. Pek çok kısım yumuşak kalmıştır ve insanların işlediği toprak katmanlarını oluşturur. Geri kalanı su olur akar, göl ve akarsuları oluşturur; her ilkbaharda biraz daha yenilenerek akar.

Güneşe gelince, onun görevini herkes bilir: O yavaş yavaş pişmesi için yumurtanın

zerinde geizdirilen kocaman, kırmızı bir kordur. Yumurta, ısı içine iyice işlesin diye, kasten kırılmıştır; aşçı kadın hep öyle yapar. Dünya koca bir çırpılmış yumurtadır.

Bu bilgelik mertebesine ulaştıktan sonra, ne tabiattan, ne insanlardan, ne de herhangi bir kimseden isteyecek bir şeyim kaldı; belki küçük bir piliç çevirme ziyafeti hariç. Bilgeliğimin içinde uyumaktan başka yapacak işim kalmadı, çünkü kemale erdim ve benden önce hiçbir düşünen kedi eşyanın sırrına varmadı.

Bir devrin münevverine sen gel
o kadar tesir et ama Türkçede
görünürde tek bir kitabın dahi olmasın.

Ucundan kopardık.

Filozofların tarihini yazmış Fransız düşünür
ve tarihçi Hippolyte Taine.

Başlarından kedileri eksik etmeyenlere.

*"Birçok filozof ve birçok kedi inceledim.
Kedilerin bilgeliği çok daha yüksek."*

Çeviren: Şadan Aydın

 kirmizikedi.com
[/kirmizikedyayinevi](https://www.facebook.com/kirmizikedyayinevi)
[/krmzkedikitap](https://twitter.com/krmzkedikitap)
[/kirmizikedyayinevi](https://www.instagram.com/kirmizikedyayinevi)

KDV muafiyeti uygulanmıştır

₺ 12

ISBN: 978-605-298-639-4

